

KESKI-POHJANMAAN LIITTO

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Keski-Pohjanmaan järjestöstrategia 2030

SISÄLTÖ

1. Järjestöstrategian tarkoitus ja tavoite	3
1.2. Perustana maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029	4
1.3. Keski-Pohjanmaan järjestöyhteistyön malli	4
1.4. Keskeiset poiminnat valtioneuvoston kansalaisjärjestöstrategiasta 2023–2027.....	6
2. Yhteistyö ja kumppanuudet	8
3. Nykytilanne (SWOT) ja toimintaympäristö (PESTEL)	9
3.1. Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan nykytilanne.....	9
3.2. PESTEL- analyysi.....	10
4. Visio ja arvot	12
5. Strategiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä poikkileikkaavat teemat	13
5.1. Strategiset tavoitteet ja toimenpiteet.....	13
5.2. Järjestöyön poikkileikkaavat teemat.....	15
6. Seuranta ja mittarit.....	16

TAULUKOT JA KUVAT

Taulukko 1 Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan SWOT.	9
Taulukko 2 Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan PESTEL.....	11

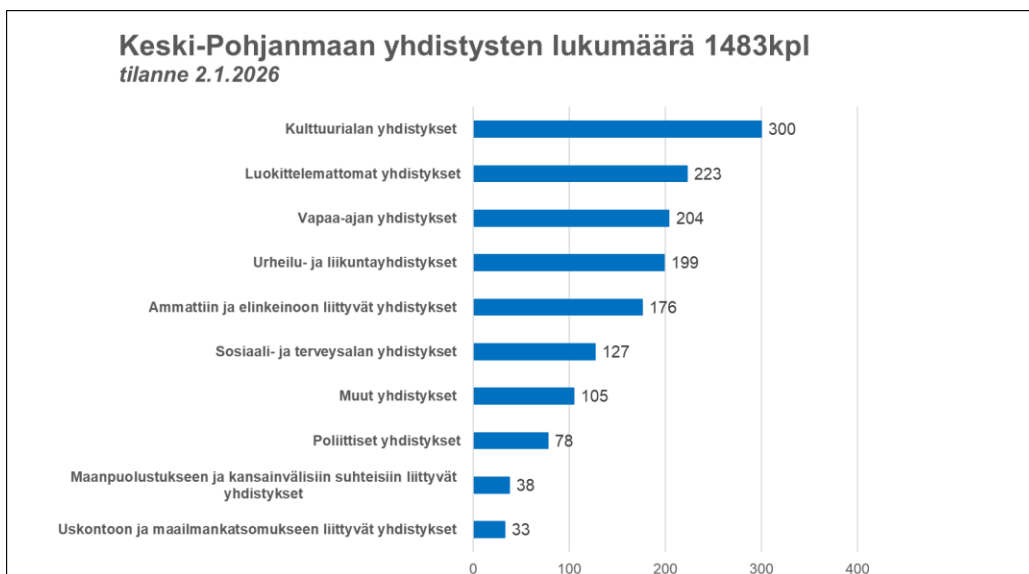
Kuva 1 Yhdistysten määrä (Patentti- ja rekisterihallitus)	3
Kuva 2 Keski-Pohjanmaan järjestöjen yhteistyökenttä/järjestöyhteistyön malli.....	6

1. Järjestöstrategian tarkoitus ja tavoite

Keski-Pohjanmaalla järjestö- ja vapaaehtoistoiminta on aktiivista ja monipuolista. Tuoreen tilaston mukaan Keski-Pohjanmaalla toimii 1483 rekisteröitynyttä yhdistystä (kuva 1), joiden rooli maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämässä on merkittävä.

Järjestöstrategia kokoaa alueen järjestökentän viestin - tulevaisuuden tahtotilan, pitkän aikavälin tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Järjestöstrategiaa on valmisteltu järjestöstrategiatyöryhmässä, joka koostuu alueen järjestöjen, kuntaorganisaatioiden sekä hyvinvointialueen edustajista. Talven 2025–26 aikana on pidetty yhteensä viisi strategiatyöpajaa/kokousta. Koordinointi- ja valmisteluvastuu on ollut Keski-Pohjanmaan liitolla. Järjestöstrategia on ollut lausuntokierroksella strategiatyöhön osallistuneilla järjestöillä sekä kaikissa alueen kunnissa 20.4.–13.5.2026.

Järjestöstrategia toimii työkaluna alueen järjestöissä, kuntaorganisaatioissa, hyvinvointialueella ja maakuntaliitossa. Siihen voidaan viitata muun muassa rahoitushakemuksissa, toiminnan vaikuttavuuden esiin nostamisessa eri tilanteissa ja se voi toimia ohjeena konkreettisessa toiminnassa. Strategiaa myös päivitetään tarpeen vaatiessa ja päivitys tehdään verkostomaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Tavoitteena on ylläpitää ajantasainen tietolähde järjestötoiminnasta aluekehittämistyön eri foorumeilla.

Kuva 1 Yhdistysten määrä (Patentti- ja rekisterihallitus)¹

¹ Patentti- ja rekisterihallitus. https://www.prh.fi/fi/yrityksetjayhteisot/yhdistysrekisteri/yhdistysrekisterintilastoja/yhdistysten_maarat_maakunnittain.html

1.1. Perustana maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029

Maakuntastrategian vision mukaan Keski-Pohjanmaa on vuonna 2050 hyvinvoinnin, tuottavuuden ja kasvun menestyvä maakunta. Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia korostaa järjestöjen ja yhdistysten roolia yhteisöllisyyden, osallisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäjänä. Järjestöt ovat tärkeitä ennaltaehkäisevässä työssä, yhteisöllisyyden ja toimintakyvyn ylläpitämisessä sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen tuottamisessa.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2026–2029 on hyväksytty maakuntavaltuustossa marraskuussa 2025. Sen toimeenpanoksi on laadittu tuottavuus- ja kasvuohjelma vuosille 2026–2027. Maakuntaohjelma korostaa maakunnan jo olemassa olevaa vahvaa järjestötoimintaa ja talkoohenkeä. Järjestöt ovat kuntien, elinkeinoelämän ja oppilaitosten rinnalla osallisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin rakentajina. Tuottavuus- ja kasvuohjelma painottaa kolmannen sektorin ja vapaaehtoistyön asemaa ja toimintaedellytysten kehittämistä. Myös työelämä- ja kotouttamispoluissa, nuorten osallistamisessa sekä turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvissä käytännön toimitissa järjestöjen rooli on keskeinen.

Järjestöstrategia toteuttaa ja tarkentaa osaltaan maakuntaohjelmaa 2026–2029. Strategia rakentuu vahvalle yhteistyölle, jossa järjestötoiminta on olennainen osa maakunnan elinvoimaa ja kehitystä.

1.2. Järjestöstrategian kytkeytyminen muihin osastrategioihin

Maakuntaohjelman eri osastrategiat tarkentavat ohjelman tavoitteita, ja ne kytkeytyvät kansainvälistymisstrategiaan. Tässä on nostettu esille muutama keskeinen esimerkki.

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia tukee kuntien, kulttuurilaitosten, järjestöjen, oppilaitosten, yritysten ja hyvinvointialueen yhteistyötä kulttuurin hyvinvointivaikutusten, elinvoiman ja saavutettavuuden vahvistamiseksi. Järjestöt ja kolmas sektori on nimetty yhdeksi kulttuuristrategian toimijoista, joiden roolissa korostuu yhteisöllisyys, osallisuus ja matalan kynnyksen toiminta. Kulttuuristrategian yhtenä strategisena kärkenä on kulttuurihyvinvointi ja sote-yhteistyö, jossa toteutetaan kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa ja pilotteja yhteistyössä muun muassa järjestöjen kanssa.

Keski-Pohjanmaan osaamisstrategian tarkoitus on turvata keskipohjalaiselle elinkeinoelämälle ja muille organisaatioille osaavaa työvoimaa nyt ja tulevaisuudessa. Strategia nostaa yhdistykset ja järjestöt esiin osana osaamisstrategiaa linjaavaa osaavaan työvoiman neuvottelukuntaa. Neuvottelukunnassa on mukana monipuolisesti sellaisia alueen organisaatioita, joilla on mahdollisuutta vaikuttaa työvoiman määrään tai ovat alueella työllistäviä tahoja. Järjestöt sekä työllistävät että tukevat osaamisen kehittämistä ja saavutettavuutta.

Järjestöjen näkökulma huomioidaan myös muissa osastrategioissa, jotka julkaistaan Keski-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla www.keski-pohjanmaa.fi.

1.3. Keski-Pohjanmaan järjestöyhteistyön malli

Keski-Pohjanmaalla on jo pitkään toiminut maakuntaliiton kokoama ja koordinoima järjestötyöryhmä, joka koostuu eri järjestöjen ja järjestötoimintaan liittyvien tahojen edustajista. Se kokoontuu säännöllisesti muutaman kerran vuodessa ja käsittelee ajankohtaisia järjestötoimintaan liittyviä asioita. Järjestötyöryhmä myös

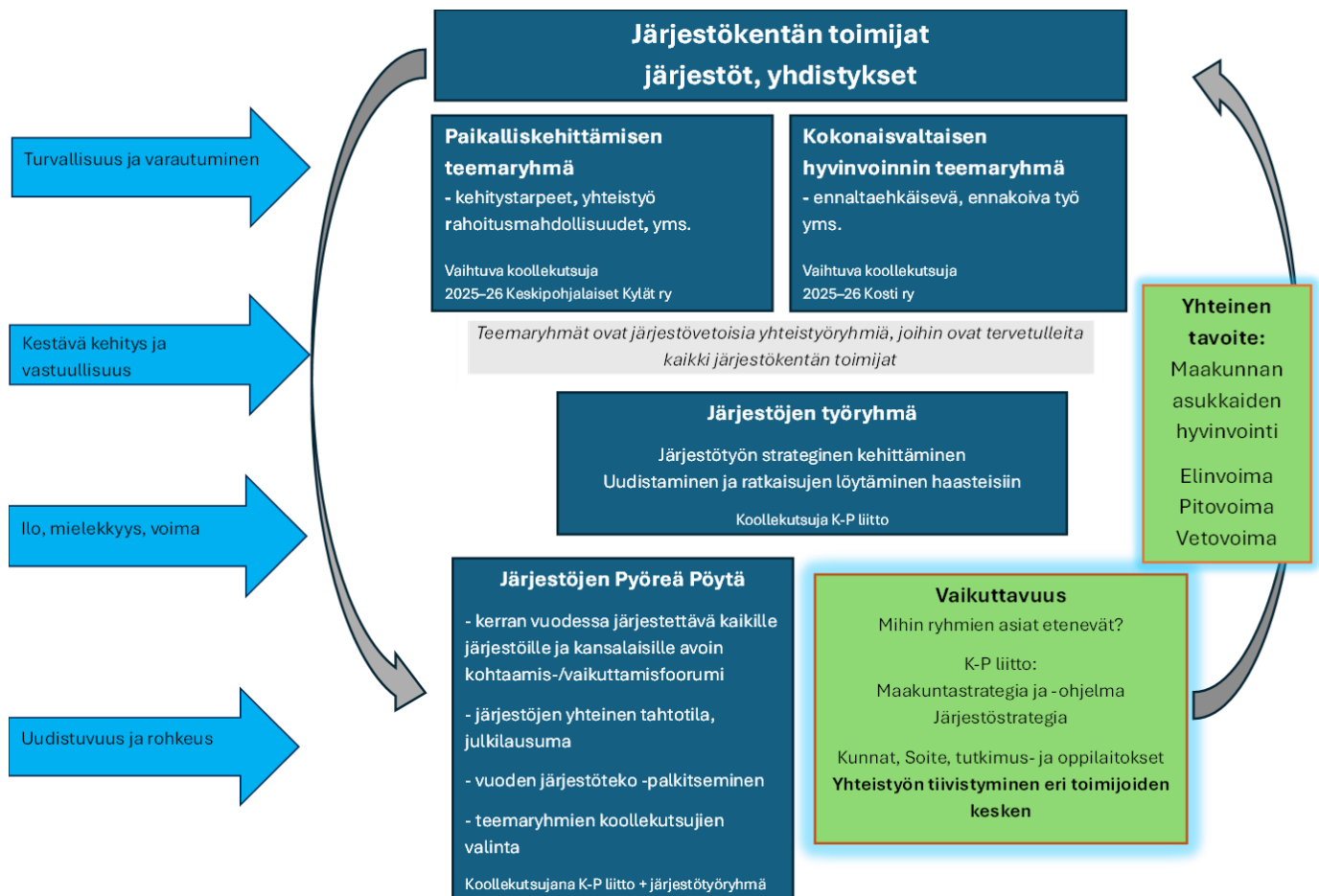
koordinoi ja järjestää vuosittain teemallisen Järjestöjen pyöreä pöytä -tapahtuman, joka on avoin kaikille järjestö- ja yhdistystoimijoille. Pyöreän pöydän tapahtumassa laaditaan julkilausuma, joka kokoaa järjestöjen yhteisen viestin medialle ja suurelle yleisölle.

Näiden toimien lisäksi on ilmennyt tarve osallistaa yhdistyksiä laajemmin ja organisoidummin yhteisen kehittämisen ja tiedonvälityksen piiriin. Järjestöyhteistyön malli vastaa tähän tarpeeseen. Mallia on työstetty laajassa verkostoyhteistyössä (järjestöt, kunnat, kaupungit, hyvinvointialue ja Keski-Pohjanmaan liitto) aiempina vuosina ja marraskuussa 2024 se sai lopullisen muotonsa (kuva 2). Malli jäsentää järjestöjen yhteisiä vaikuttamiskanavia ja kokoontumisfoorumeita.

Mallin mukaisesti ja osana maakunnallista yhteistyötä vuonna 2026 on käynnistetty teemaryhmätoiminta, jossa on kaksi ryhmää: Paikalliskehittämisen ja Kokonaisvaltainen hyvinvointi. Teemaryhmät kokoontuvat noin kaksi kertaa vuodessa ja näihin kokouksiin ovat kaikki Keski-Pohjanmaan yhdistystoimijat tervetulleita. Teemaryhmät ovat matalan kynnyksen paikkoja esittää havaintoja, ideoita ja kehittämissuhteita sekä jakaa tietoa muiden toimijoiden kanssa. Ryhmät tukevat arjen toimintaa ja mahdollistavat tutustumisen alueen muihin yhdistysaktiiveihin. Teemaryhmien keskeiset viestit tuodaan järjestöryhmän kokouksiin käsiteltäviksi ja eteenpäin viemiseksi.

Näillä eri foorumeilla mahdollistetaan yhdistysten osallistuminen maakunnalliseen järjestöyhteistyöhön sekä vaikuttamismahdollisuudet oman järjestön ja järjestöjen yhteisen viestin esiintuomiseen. Eri toimijat omalla työllään tähtäävät yhteiseen tavoitteeseen: maakunnan asukkaiden hyvinvointiin. Hyvinvointi edistää alueen elinvoimaa sekä veto- ja pitovoimaa ja osallistavalla järjestö- ja yhdistystoiminnalla on tässä keskeinen rooli.

Järjestöyhteistyön -mallissa (kuva 2) on kuvattu edellä mainitut ryhmät, tapahtumat ja tavoitteet. Harmaat nuolet kuviossa kuvaavat jatkuvuutta ja vuorovaikutusta ryhmissä ja ryhmien välillä. Järjestötoiminnan aiemmin laadittuja poikkileikkaavia teemoja on päivitetty ja ne ovat kuvassa vasemmalla (siniset nuolet).

Kuva 2 Keski-Pohjanmaan järjestöjen yhteistyökenttä/järjestöyhteistyön malli.

1.4. Keskeiset poiminnat valtioneuvoston kansalaisjärjestöstrategiasta 2023–2027

Suomen hallituksen vuosille 2023–2027 laadittu kansalaisjärjestöstrategia on valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämisestä. Kansalaisjärjestöstrategiassa annetaan suosituksia kunnille ja hyvinvointialueille kansalaistoiminnan kehittämiseksi.

Kuntien ja hyvinvointialueiden keskeiset tehtävät kansalaistoiminnan kehittämisessä on määritelty seuraavasti:

- Tunnistaa keskeiset kansalaisjärjestöt omien tehtäviensä kannalta ja arvioida yhteistyön tuottama lisäarvo.
- Nimetä yhteyshenkilöt, jotka vastaavat kansalais- ja vapaaehtoistoimintaa koskevasta yhteistyöstä ja tuesta.
- Sisällyttää kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittäminen strategioihin ja pitkän aikavälin taloussuunnitteluun.
- Kehittää osallisuustoimintaa edelleen, jotta kuntalaiset voivat vaikuttaa ja osallistua.
- Myöntää avustuksia ja uudistaa avustuskäytäntöjä sekä varmistaa kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan käyttöön tarkoitettujen tilojen saatavuus.
- Hyödyntää maakuntien verkostojärjestöjen potentiaalia yhteistyön vahvistamiseksi.
- Kokeilla uusia rahoitusmalleja, kuten julkisen ja yksityisen rahoituksen sekä talkootyön yhdistämistä esimerkiksi lähiökehittämisessä.

Nämä suositukset korostavat ihmislähtöistä, silloja purkavaa hallintoa ja järjestyhteistyötä kaikilla hallinnon tasoilla. Lisäksi painotetaan, että kansalaisjärjestöjen roolia ei pidä kaventaa pelkästään palveluntuottajiksi. Kansalaisjärjestöillä on laajempi merkitys osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäjänä.

2. Yhteistyö ja kumppanuudet

Järjestöstrategia laadittu laajassa verkostomaisessa yhteistyössä, johon on kuulunut eri järjestöjen, hyvinvointialueen sekä kuntien ja kaupunkien edustajia. Strategiatyöhön ovat osallistuneet seuraavat tahot: Kosti ry, Keskipohjalaiset Kylät ry, 4H-liitto, Soite, SPR Länsi-Suomen piiri, Keski-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaiset ry, Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry, Eläkeliiton Keski-Pohjanmaan piiri ry, Keski-Pohjanmaan Martat ry, Kepli ry, Keski-Pohjanmaan Omaishoitajat, Mello ry, Keski-Pohjanmaan nuorisoseura ry, Kaustisen kunta, Halsuan kunta, Perhon kunta, Lestijärven kunta, Toholammin kunta, Kannuksen kaupunki, Kokkolan kaupunki, Kruunupyyn kunta, Leader Pirityiset ry, Rieska Leader.

Järjestötyöryhmä kokoontuu säännöllisesti 3–5 kertaa vuodessa ja työryhmän kokoonpanoon tehdään tarvittaessa ja joustavasti täydennyksiä.

Tärkeitä yhteistyötahoja maakuntaliitolle ja järjestökentälle ovat alueen kuntaorganisaatiot sekä hyvinvointialue (Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite). Hyvinvointialueilla on lainsäädännöllinen tehtävä tukea järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa². Tätä tehdään esimerkiksi järjestöavustusten kautta sekä verkostomaisella yhteistyöllä.

Kuntia laki ei suoraan velvoita järjestöjen tukemiseen, mutta kuntalain³ 1 §:n mukaan kunnan perustehtäviin kuuluu asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Järjestötyöyhteistyö nähdään keskeisenä keinona tämän perustehtävän toteuttamisessa. Rahallisen tuen lisäksi järjestöjen toimintamahdollisuuksia voidaan edistää muualla muullakin tavalla (edustukset työryhmissä, kokoontumistilat, tapahtumien markkinointi jne.)

² Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2021/612>

³ Kuntalaki (410/2015), <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/410>

3. Nykytilanne (SWOT) ja toimintaympäristö (PESTEL)

Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan menestyminen jatkossakin edellyttää vahvuuksien voimistamista, heikkouksien poistamista, uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä sekä uhkien ennakoimista ja torjumista. Lisäksi on tunnistettava erilaiset toimintaympäristön tekijät, joilla on vaikutusta järjestökenttään. Nykytila-analyysi SWOT (taulukko 1) ja toimintaympäristöanalyysi PESTEL (taulukko 2) järjestötyön näkökulmasta on päivitetty järjestöstrategiatyöryhmän työpajakokouksissa.

3.1. Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan nykytilanne

Taulukko 1 Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan SWOT.

<p>Vahvuudet "vahvistetaan edelleen ja hyödynnetään"</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ Aktiivinen järjestökenttä ✧ Vahva yhteistyötahto ja talkooperinne ✧ Monialainen tapahtumaosaaminen ✧ Paikallisuus ja yhteisöllisyys ✧ Pitkä historia ja kulttuuriperintö ✧ Valtakunnallisten liittojen tuki 	<p>Heikkoudet "pyritään poistamaan tai lieventämään vaikutuksia"</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ Heikko talous, kohonneet kustannukset ja omarahoituksen haasteet ✧ Koordinoinnin puutteet ✧ Viestinnän hajanaisuus ✧ Toiminnan vähäinen näkyväksi tekeminen ✧ Vapaaehtoistoiminnan hiipuminen ja jaksamisen haasteet ✧ Teknologiset erot
<p>Mahdollisuudet "hyödynnetään tehokkaasti"</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ Tiiviimpi yhteistyö ja yhteistyörakenteiden kehittäminen ✧ Koulutusten hyödyntäminen järjestötyön kehittämiseksi ✧ Vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen ✧ Uudet toimintamuodot (esim. kotouttamistyö, varautumisvalmius) ✧ Digitalisaation tuomat mahdollisuudet ✧ Kansainväliset yhteydet 	<p>Uhat "pyritään torjumaan tai sopeutumaan"</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ Rahoituksen väheneminen (<i>järjestöjen toimintakyky ja jatkuvuus</i>) ✧ Poliittinen epävarmuus, lisääntyvä sääntely ja ennakoimaton toimintaympäristö (<i>vastuun kasvu ilman lisäresursseja</i>) ✧ Kohoavat kustannukset ✧ Väestön demografiset muutokset ja kilpailu vapaa-ajasta ✧ Teknologian eriarvoistuminen ✧ Valtakunnallisten liittojen tuen heikkeneminen

Vahvuudet

Alueen vahvuutena pidetään aktiivista ja monipuolista järjestökenttää sekä talkooperinnettä. On totuttu tekemään asioita yhdessä ja yhteisen hyvän tavoittelu koetaan tärkeäksi. Alueella on myös monipuolista tapahtumaosaamista, joissa järjestöjen rooli on keskeinen. Pienen maakunnan etu on myös paikallistuntemus ja yhteisöllisyys – naapurit ovat lähellä ja yhteistyö menee kilpailun edelle. Osalla järjestöistä on tukenaan valtakunnallisen jäsenliiton palveluja (koulutus- ja markkinointimateriaalit, esitteet, luennoitsijat jne.) Viime vuosina järjestöjen organisoitumisessa on kuitenkin tapahtunut muutoksia ja tuen yltäminen etenkin paikallistasolle koetaan heikentyneen. Tämän vuoksi valtakunnallisten järjestöjen tuen heikkeneminen entisestään koetaan uhkana.

Heikkoudet

Alueen järjestötoiminnan heikkoudet heijastelevat pitkälti yhteiskunnallisia haasteita muun muassa kiristyvän talouden, kohonneiden kustannusten ja väestömuutoksen osalta. Talkooväen vähentyessä, aktiivisten vapaaehtoisten työtaakkaa uhkaa kasvaa entisestään, millä on heikentävä vaikutus jaksamiseen ja työn mielekkyyteen. Teknologiset erot yhdistysten välillä ovat suuret – osa toimijoista hyödyntää digitalisaatiota tehokkaasti, mikä helpottaa työtä. Osalle toimijoista uusien teknologioiden haltuunotto on haasteellisempaa eikä voimavaroja sen edistämiseksi löydy. Heikkoutena nähdään osaltaan myös viestinnän hajanaisuus. Alueella on paljon yhdistysten järjestämää toimintaa ja tapahtumia, mutta viestintä monikanavaista ja epätaisaista, eikä tavoita kaikkia potentiaalisia osallistujia. Keski-Pohjanmaan järjestöt tuntevat hyvin oman toimintansa ja sen merkityksen. Parannettavaa olisi toiminnan näkyväksi tekemisessä muille.

Mahdollisuudet

Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnalla on myös paljon mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Yhteisen tekemisen perinne luo edellytyksiä yhä tiiviimmälle yhteistyölle ja pysyvien toimintamallien rakentamiselle eri toimijoiden kesken. Esimerkiksi alueen oppilaitosten ja nuorisotyön osaamista voi hyödyntää, mikä samalla tuo yhdistystoimintaa tutuksi nuorille. Vapaaehtoistoimintaan kohdistuu haasteita, mutta myös kehityspolkuja – esimerkiksi digitalisaatio voi tarjota nykyaikaisia väyliä osallistua ja vaikuttaa. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset voivat tuoda myös uusia toimintamahdollisuuksia järjestöille. Tällä hetkellä muun muassa maahanmuuttajien kotoutumistyössä sekä turvallisuus- ja varautumisteemassa on ammennettavaa myös järjestötyöhön.

Keskipojalaisedustukset valtakunnallisissa kattojärjestöjen hallinnoissa ja toimintamallit niihin pääsyssä vaihtelevat. Osassa kattojärjestöjä on selkeät etenemispolut tai kiertävät edustukset alueittain, osassa taas reitti on epäselvempi. Järjestöstä riippumatta, maakunnallinen edustus valtakunnallisessa päätöksenteossa hyödyntää laajasti koko aluetta – se muun muassa lisää tunnettuutta ja mahdollistaa verkostoitumisen.

Uhat

Järjestötoimintaa uhkaavat talouden epävarmuus ja kohoavat kustannukset sekä osin ennakoimaton toimintaympäristö niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Edellä mainittu, valtakunnallisten liittojen tuki on vahvuus, mutta sen heikkeneminen on selkeä uhka. Se aiheuttaa toiminnassa muutoksia, joihin tulee sopeutua. Väestörakenteen muutokset sekä kilpailu ihmisten vapaa-ajasta heijastuvat myös järjestöjen toimintaan. Nämä seikat haastavat järjestöjen pitkän linjan toiminnan suunnittelua ja resursointia.

3.2. PESTEL- analyysi

Järjestötoiminnan toimintaympäristöön heijastuvat vahvasti yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja ilmiöt. Ihmisten jokapäiväiseen elämään vaikuttavat asiat ovat myös järjestöjen arkea. Järjestöissä nähdään konkreettisesti ja usein ensimmäisenä esimerkiksi ihmisten taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset haasteet.

Poliittiset päätökset ohjaavat järjestöjen toimintaa ja resursseja. Viime aikojen talouden kiristyksen ovat tuoneet epävarmuutta järjestöjen tehtävien organisointiin. Painetta luovat yhä kiristyvät sääntely ja velvoitteet, mitkä vaativat resursseja. Ristiriitana nähdään järjestöjen avustusten heikennykset suhteessa järjestöiltä odotettavien tehtävien määrään ja laatuun.

Järjestöjen ja yhdistysten tekemää ennaltaehkäisevää ja osallisuutta edistävää työtä ihmisten parissa pidetään tärkeänä. Paikallisyhdistysten kautta voidaan tarjota mielekkäitä monipuolisia osallistumis- ja harrastusmahdollisuuksia sekä palveluja, joita varsinkaan harvaan asutuilla maaseutualueilla ei muuten pystyttäisi järjestämään.

Taulukko 2 Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan PESTEL.

PESTEL-analyysi	
<p><u>Poliittiset tekijät (P)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Valtionrahoituksen kriteerit ohjaavat toimintaa • Leader-toiminnan tulevaisuus epävarma EU:n painopisteiden muuttuessa • Työllisyyspalveluiden tarve ja vastaavuus heikossa työllisyystilanteessa • Tapahtumatoiminnan sääntely ja lupakäytännöt lisäävät hallinnollista työtä 	<p><u>Taloudelliset tekijät (E)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Riippuvuus julkisista tuista altistaa talouden heilahteluille • Avustusten taso vaikuttaa toiminnan laajuuteen ja tilojen ylläpitoon • Palkatun työvoiman säilyminen riippuu ministeriön rahoituksesta • Talouden muutokset ja työvoiman kohtaantongelmat haastavat järjestöjä
<p><u>Sosiaaliset tekijät (S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Väestön ikääntyminen ja maaseudun autioituminen • Väestön moninaistuminen edellyttää yhdenvertaisuuden korostamista ja kulttuurista sensitiivisyyttä • Talkoohenki ja osallisuusaktiivisuus vs. yksilökeskeisyys • Fyysisen kunnon heikkeneminen luo tarvetta liikunta- ja hyvinvointihankkeille • Mielen terveyden haasteet, yksinäisyys • Lapsiperheiden arjen kuormittuminen, puutteita elämän perusedellytyksissä, lähisuhdevälikivalta 	<p><u>Teknologiset tekijät (T)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitalisaatio ja etäosallistumisen mahdollisuudet laajentavat toimintaa • Digiosaamisen vahvistaminen välttämätöntä • Teknologian käyttö hallinnossa, varauksissa ja viestinnässä kasvaa • Sosiaalisen median merkitys näkyvyydessä ja varainhankinnassa korostuu
<p><u>Ympäristötekijät (E)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vihreä siirtymä ja kestävä kehityksen painotus tuovat uusia teemoja ja rahoituskanavia, mutta myös velvoitteita • Ympäristövaatimukset ja sääntely ohjaavat toimintaa 	<p><u>Laillisuustekijät (L)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tietosuoja ja saavutettavuusvaatimukset lisäävät osaamistarvetta • Tiukentunut sääntely ja lupakäytännöt haastavat tapahtumien järjestämistä • Maahanmuuttoon liittyvät säädökset vaikuttavat kotouttamistyöhön • Avustus- ja tukijärjestelmien muutokset voivat muuttaa rahoituslogiikkaa

4. Visio ja arvot

Visio:

Keski-Pohjanmaalla järjestötoiminta on ihmisläheistä, tarvelähtöistä, vaikuttavaa ja uudistuvaa – se tukee kaikenikäisten hyvinvointia ja vahvistaa koko maakunnan yhteisöllisyyttä, osallisuutta, turvallisuutta ja tulevaisuutta.

Slogan:

Vahva yhteisöllisyys - uudistuva kansalaistoiminta

Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan vision muotoilussa on hyödynnetty yhdessä laadittuja nykytila-analyysejä ja toimintaympäristöanalyysiä sekä arvokeskustelua. *Visiossa* näkyy vapaaehtoistoiminnan ydin: ihmisläheisyys iästä, taustasta ja asemasta riippumatta sekä hyvinvoinnin tukeminen osallisuuden ja tarvelähtöisyyden kautta. Visio tulevaisuuden tahtotilana korostaa vaikuttavuuden vahvistamista ja uudistumisen tärkeyttä. Järjestöt ja yhdistykset ovat merkittäviä toimijoita osaamisellaan ja paikallistuntemuksellaan, mikä vahvistaa alueen asukkaiden turvallisuuden tunnetta myös poliittisesti epävarmoina aikoina.

Keski-Pohjanmaan järjestötoiminnan *slogan* kiteyttää alueen pitkän ja edelleen vahvan talkooperinteen ja yhdessä tekemisen voiman sekä kaikille avoimen ja muuntautumiskykyisen osallistumisen muodon.

Järjestöt tarjoavat monipuolista toimintaa ja mukana voi olla joko aktiivisena toimijana tai satunnaisena osallistujana. Järjestötoiminta myös työllistää. Lähtökohdat ja motiivit osallistumiselle ja työskentelylle voivat olla moninaiset, eikä niitä arjessa aina aktiivisesti pohdita. Järjestötyöryhmässä on käyty arvokeskustelua sekä aktiivitoimijan että osallistujan näkökulmasta. Keskustelussa nousivat vahvimmin esiin seuraavat arvot.

Arvot:

- Hyvinvointi ja elämänlaatu (henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi, merkityksellisyys, iloa arkeen)
- Yhteisöllisyys (ryhmään kuuluminen ja sosiaaliset verkostot, yhteenkuuluvuus ja yksinäisyyden vähentäminen)
- Oppiminen ja kehittyminen (mahdollisuus oppia ja kehittyä, kansalaistaitojen ja sosiaalisen osaamisen vahvistaminen)
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo (korostaa kaikkien ihmisten samanarvoisuutta, luo tilaa erilaisille taustoille ja näkökulmille)
- Osallisuus ja vaikuttaminen (mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa yhteisiin asioihin, edistää demokratiaa ruohonjuuritasolla)

5. Strategiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä poikkileikkaavat teemat

Keski-Pohjanmaan maakunnan tavoitteena on aktiivisesti edistää alueen asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta. Tunnustettua on, että järjestö- ja vapaaehtoistyöllä on siinä keskeinen rooli. Järjestötoiminnan yhteisiä tavoitteita on pohdittu ja koottu järjestötyöryhmän työpajoissa. Tavoiteasettelussa on huomioitu nykytila-analyysin ja toimintaympäristöanalyysin tulokset, visio sekä arvot. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää maakunnan eri toimijoiden vahvaa mukanaoloa ja panostusta jatkossakin. Järjestötoiminnalle määriteltiin kuusi strategista tavoitetta ja niitä tukevat toimenpiteet sekä neljä poikkileikkaavaa teemaa.

5.1. Strategiset tavoitteet ja toimenpiteet

1. Yhteistyön vahvistaminen ja uudet toimintamahdollisuudet

Yhteistyön ei tule rakentua ensisijaisesti rakenteista, vaan sisällöstä, hyödyistä ja yhteisistä tavoitteista.

- Lisätään tietoisuutta päättäjätasolla. Osassa alueen kuntia yhteydenpito kunnan ja yhdistysten välillä on aktiivista ja säännöllistä. Kaikissa kunnissa ei kuitenkaan ole tarkkaa käsitystä, mitä kaikkea palveluja kunnat jo ostavat yhdistyksiltä tai millaisia yhdistysten tarjoamia palveluja voisi hyödyntää.
- Tehdään näkyväksi järjestöjen palvelut ja osaaminen. Edelliseen liittyen ja myös suuren yleisön näkökulmasta järjestöjen konkreettista toimintaa ja vaikuttavuuden todentamista edistetään omassa toiminnassa ja myös yhteistyössä muiden kanssa. Hyödynnetään paikallismediaa, sosiaalista mediaa sekä eri tilaisuuksia ja tapahtumia toiminnan tunnetuksi tekemisessä. Luodaan matalan kynnyksen tapahtumia uusien osallistujien ja jäsenten houkuttelemiseksi.
- Edistetään yhteisten kehittämismallien rakentamista. Yhteiseen kehittämistyöhön ei vielä luontaisesti olla päästy, vaikka yhteistyötä tehdäänkin eri toimijoiden kesken. Hyödynnetään ja jaetaan jo olemassaolevia hyviä käytänteitä kuntaorganisaatioiden, hyvinvointialueen ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä.

2. Vapaaehtoistoiminnan uudistaminen ja vahvistaminen

Vapaaehtois- ja talkootoiminta on alueellamme edelleen vahvaa, mutta kaipaa uudistumista kilpailevien ajanviettopojen lisääntyessä ja väestörakenteen muutoksen vuoksi.

- Kehitetään ja kokeillaan ”pop-up-vapaaehtoisuutta” ja rajattuja tehtäviä, mikä keventää osallistumisen kynnystä ja lieventää sitoutumisen pelkoa. Esimerkiksi nuorten someosaamista voi hyödyntää, vaikka asuisikin opiskelujen vuoksi muualla. Etäosallistumalla voi tehdä muutakin yhdistyksiä hyödyttävää. Kartoitetaan, millaista sopivaa talkootekemistä voisi yhdistyksistä löytyä eri elämäntilanteissa oleville ja eri-ikäisille ihmisille ja tiedotetaan niistä.
- Tuetaan vapaaehtoisten jaksamista, jaetaan työtaakkaa ja annetaan arvostusta tekijöille. Hyvinä käytäntöinä esimerkiksi vapaaehtoisten palkitseminen (Vuoden kulttuuri- ja hyvinvointiteko tms.)
- Hyödynnetään toimijoiden yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi vapaaehtoisten perehdyttämisissä ja koulutuksissa.
- Houkutellaan aktiivisesti nuoria ja nuoria aikuisia toimintaan ja kuullaan heidän toivomuksiaan ja tarpeitaan.

3. Järjestöjen kestävä talouden ja resurssien vahvistaminen

Rahoitusympäristö on murreksessa ja monissa järjestöissä taloudellinen tilanne on vaikeutunut.

- Tuodaan aktiivisesti esiin järjestöjen ennaltaehkäisevän työn vaikutuksia sekä asukkaiden hyvinvoinnin kokemuksia (hyvinvointi, vetovoima, pitovoima, osallisuus).
- Huomioidaan järjestötyö maakuntaliiton eri edunvalvonnan foorumeissa maakuntaohjelman sekä tuottavuus- ja kasvuohjelman tavoitteiden mukaisesti. Järjestöstrategia ja järjestökentän yhteinen toimintamalli mahdollistaa ajantasaisen viestin järjestöiltä edunvalvontatyöhön.
- Kootaan rahoitusvaihtoehtoja (esim. STEA, Leader, Interreg, säätiöt, EU), tiedotetaan ja järjestetään infotilaisuuksia. Rahoituskäytäntöjen ennakoitavuus ja yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueen kanssa on erittäin tärkeää (liittyy myös 1. tavoitteeseen).

4. Digitalisaation tehokas hyödyntäminen koko järjestökentässä

Osaamiserot yhdistysten välillä ovat suuria ja digitaalisten työkalujen hyödyntämisessä voi esiintyä myös muutosvastarintaa.

- Vahvistetaan digitalisaatio-osaamista hyödyntämällä paikallisten nuorten ja osaajien osaamista ja tukea (esim. pop up-vapaaehtoisuus, oppilaitosten ja yhdistysten välinen yhteistyö).
- Järjestöjä kutsutaan mukaan alueelliseen digituen toimijaverkostoon, joka aktivoidaan uudelleen (K-P liiton koordinoima).
- Kannustetaan yhdistysten jäseniä osallistumaan digitalisaatioon liittyviin koulutuksiin ja tilaisuuksiin (maksuttomia matalan kynnyksen tilaisuuksia järjestetään mm. hankkeiden kautta eri paikkakunnilla).
- Nähdään digitalisaatio mahdollisuutena - digitaalinen rekrytointi voi tuoda uusia vapaaehtoisia ja jäseniä yhdistyksiin.

5. Hyvinvointia, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä edistävien toimintojen vahvistaminen

Vahvistaa järjestöjen roolia Keski-Pohjanmaan asukkaiden hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden rakentajina. Viides tavoite muodostaa järjestöjen työn ytimen eikä sinänsä ole vain yksi tavoite muiden joukossa. Ydinajatus voi kuitenkin kehittää ja syventää edelleen.

- Huomioidaan ja mahdollisuuksien mukaan tehdään yhdenvertaisuus- ja saavutettavuussuunnitelmat yhdistyksissä (tähän voi hyödyntää yhteistyötä yhteisen mallipohjan avulla).
- Kerätään systemaattisesti osallistujapalautteita toiminnan kehittämiseksi
 - o Palautteen ja osallistamisen keinoin voidaan havaita esimerkiksi toiminnan ulkopuolelle jäävät ryhmät, jolloin toimenpiteitä voidaan aktiivisesti kohdistaa heihin.
- Lisätään mahdollisuuksien mukaan matalan kynnyksen ryhmiä ja tapaamisia – etenkin heille, jotka eivät uskalla tulla ”valmiisiin” ryhmiin. Yhteistyö muiden yhdistysten ja toimijoiden kanssa voi laajentaa osallistumisaktiivisuutta.
- Lisätään vuoropuhelua ja yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueen kanssa niin olemassa olevien toimintojen kehittämisessä kuin uusien toimintojen käynnistämisessä.

6. Näkyvyyden, markkinoinnin ja jäsenhankinnan tehostaminen

Kuudes tavoite osaltaan täydentää edellisiä tavoitteita, mutta sisältää myös edelleen kehitettäviä asioita.

- Parannetaan järjestötiedon löydettävyyttä hyödyntämällä muun muassa digitalisaatiota ja yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Huolehditaan yhdistysten nettisivut ja/tai some-sivut yhteystietoineen ajan tasalle.
- Hyödynnetään toimijoiden välistä yhteistyötä esimerkiksi viestinnässä, tapahtumajärjestelyissä ja jäsenhankintakampanjoissa.
- Kirkastetaan oman järjestön tai yhdistyksen arvo uudelleen: mitä jäsenyys tarkoittaa, mihin se oikeuttaa, mitä hyötyä siitä on?
- Hyödynnetään paikallismediaa järjestötoiminnan esiintuomisessa ja vaikuttavuudessa. Vaikuttavuustietoa kerätään paljon esimerkiksi rahoituksen hakua ja raportointia varten - hyödynnetään koottua tietoa myös omassa toiminnassa ja viestinnässä muille.
- Kartoitetaan ne alustat ja viestimet, joissa eri yhdistysten toiminnasta ja tapahtumista voi tiedottaa. Hyödynnetään niitä aktiivisesti.

5.2. Järjestötyön poikkileikkaavat teemat

Järjestötoiminnan tavoitteiden lisäksi valittiin neljä poikkileikkaavaa teemaa, jotka huomioidaan tavoitteissa ja toimenpiteissä sekä käytännön tekemisessä:

1. Turvallisuus ja varautuminen

Järjestöjen rooli ihmisten turvallisuuden kokemuksessa on keskeinen. Arjen turva, kuulluksi tuleminen, luottamus ja usko tulevaisuuteen vahvistavat turvallisuuden tunnetta ja nämä teemat ovat järjestötoiminnan ydintä. Varautuminen 72 h -tasolla on nyky-yhteiskunnassa välttämätöntä. Monet järjestöt jo kouluttavat aiheeseen liittyen ja myös esimerkiksi kyläyhdistykset ovat vahvistaneet varautumista kriisitilanteisiin. Lisäksi Keski-Pohjanmaalla käynnistetään soite-järjestöjen valmiusverkoston toiminta verkostojärjestö Kosti ry:n aktivoimana.

2. Kestävä kehitys ja vastuullisuus

Kestävä kehitys ja vastuullisuus kaikessa toiminnassa ovat EU:n ja rahoittajien kasvavia kriteerejä ja myös sekä yhteiskunnallisesti että globaalisti edistettäviä teemoja.

3. Uudistuvuus / rohkeus kokeilla

Kyky tarkastella omaa toimintaa rakentavan ja armollisen kriittisesti niin yksilö- kuin yhteisötasolla mahdollistaa uusien toimintatapojen havaitsemisen, kokeilun ja käyttöönoton. Keski-Pohjanmaan laaja ja monipuolinen järjestökenttä tarjoaa mahdollisuuksia kokeilla rohkeasti yhteistyötä.

4. Tekemisen ilo, mielekkyys ja voima

Järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan osallistutaan ennen kaikkea oman arvopohjan ja kiinnostuksen innoittamana. Toiminnan tulee olla mielekästä ja tuottaa iloa, jotta siihen halutaan sitoutua. Mielekkään tekemisen ja sen tuoman ilon kautta voidaan kokea yhteisöllisyyden voimaa, mikä tuottaa henkistä vahvuutta, edistää luovuutta ja monien taitojen oppimista.

6. Seuranta ja mittarit

Järjestöryhmä seuraa strategian toimeenpanoa. Alueen järjestökentän moninaisuuden vuoksi yhtenäisiä mittareita toiminnan vaikuttavuuden ja laajuuden mittaamiseksi on vaikea asettaa. Maakuntaohjelman mittari ”elämänlaatusa hyväksi tuntevien osuus (%)” alueen väestöstä on sellainen, mihin järjestötoiminnalla on osittain vaikutusta ja sitä on hyödyllistä seurata. Lisäksi järjestöjen määrä (ja luokitus) -tilastoa on hyvä tarkastella aika ajoin.

Valtakunnallisia ja alueen verkostojärjestöjen koordinoimia järjestökyselyjä tehdään säännöllisesti. Kyselyillä kartoitetaan yhdistysten toimintaa, tulevaisuuden tarpeita ja roolia yhteiskunnassa. Viimeisin kysely Keski-Pohjanmaalla on tehty 2026 vuoden alussa ja sen tuloksia voidaan hyödyntää järjestöryhmässä. Tärkeää on aktivoida alueen järjestöjä vastaamaan kyselyihin jatkossakin.

Hyvinvointialueille saatava valtionrahoitus hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön määräytyy HYTE-kertoimen kautta. HYTE-kertoimen indikaattorit eivät kuitenkaan huomioi järjestöjen tekemää ennaltaehkäisevää työtä, mikä poissulkee mittarien hyödynnettävyyden järjestötoiminnan vaikuttavuuden seurannassa. Tulevaisuudessa, HYTE-kertoimen perusteita uudistettaessa, olisi tärkeä laajentaa indikaattoreita myös järjestöjen tuottamiin palveluihin.

Järjestötoiminnan vaikuttavuuden arviointi ja mittaaminen koetaan haasteelliseksi, mutta toisaalta tietoa toiminnasta ja vaikuttavuudesta kootaan jo paljon esimerkiksi rahoittajille. Määrälliset indikaattorit (osallistujien tai tapahtumien määrä jne.) on helppo koota, mutta eri toimenpiteiden vaikutukset osallistujan hyvinvointiin tai toimintakykyyn on vaikeampi todentaa.

Järjestöryhmän edelleen pohdittavaksi ja kartoitettavaksi jää, millaisilla mittareilla järjestöjen toimintaa ja vaikuttavuutta on maakunnallisesti tarkoituksenmukaisesta seurata. Järjestöryhmän ja teemaryhmien oman toiminnan kehittämistä varten kerätään palautetta kyselyillä.